

มโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในภาษารัสเซีย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน Conceptualization of “Heart” in Russian: A Cognitive Linguistic Approach

ปริตต์ อรุณโอสฐ์^{1*}
Parit Aroonost^{1*}

¹ อาจารย์, สาขารัสเซียและยูเรเชียศึกษา, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

¹ Lecturer, Russian and Eurasian Studies, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University.

*Corresponding author, E-mail: parit.a@arts.tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในภาษารัสเซียตามแนวทางการศึกษาของภาษาศาสตร์ปริชานผ่านทฤษฎีอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสัน โดยเน้นการวิเคราะห์ผ่านสำนวนภาษารัสเซียที่พบในพจนานุกรมและแหล่งข้อมูลด้านสำนวนภาษารัสเซีย ผลการศึกษา พบว่า ถ้อยคำอุปลักษณที่สะท้อนมโนทัศน์ใจเมื่อพิจารณาจากความถี่มากไปน้อย ได้แก่ [ใจ คือ วัตถุ] [ใจ คือ มนุษย์] และ [ใจ คือ สถานที่] มโนทัศน์ใจสะท้อนมุมมองด้านความคิดของคนรัสเซียว่าใจเป็นอวัยวะหนึ่งของมนุษย์ที่เป็นศูนย์รวมความรู้สึกต่าง ๆ อาทิ ความร่าเริง ความเศร้า ความวิตกกังวล ความรัก ความพอใจ ความประหลาดใจ นอกจากนี้ความสำคัญของใจยังเป็นสถานที่ของการเก็บความลับและผลประโยชน์ส่วนตนที่ไม่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ งานวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของกรณีศึกษาด้วยความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับความคิด ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ใจ, ภาษารัสเซีย, อุปลักษณเชิงมโนทัศน์, ภาษาศาสตร์ปริชาน

Abstract

This article uses cognitive linguistic theory, especially the conceptual metaphor theory of George Lakoff and Mark Johnson, to examine the concept of Serdtse or “Heart” in the Russian language. Metaphorical expression of Serdtse in dictionaries of Russian idioms and other linguistic sources were studied. Results were that metaphorical expressions revealed concepts such as [Heart is object]; [Heart is human]; [Heart is place]. These concepts reflect Russian perceptions and understanding about the heart as a human organ in which feelings such as joy, sadness, anxiety, love, satisfaction, and surprise are centered. In addition, the heart signifies a place in which secrets and personal impulses are housed, unbeknownst to others. These findings may help contribute to a case study on the relationship between language and thought as well as language and culture.

Keywords: Heart, Russian language, Conceptual metaphor, Cognitive linguistics

บทนำ

การทำความเข้าใจถึงความคิดรวบยอดของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในการรับรู้ของมนุษย์แต่ละสังคม และวัฒนธรรมสามารถศึกษาได้ด้วยคำสำคัญคือ “มโนทัศน์” ซึ่งได้รับการนิยามว่าเป็น “ภาพหรือสิ่งที่เห็นในใจ ซึ่งเป็นตัวแทนของสรรพสิ่งแต่ละชนิด” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2550) สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างความคิดของมนุษย์แต่ละกลุ่มสังคมกับโลกภายนอกที่เข้ามาสัมผัสอย่างปฏิเสธไม่ได้ หนึ่งในกรณีศึกษาของมโนทัศน์ที่มักถูกกล่าวถึงในวงการวิจัยด้านภาษาศาสตร์ปริชาณที่มีเป้าหมายในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ การรับรู้ และโลกภายนอกดังที่กล่าวไปข้างต้น คืออุปลักษณ์ สอดคล้องกับมุมมองของเลคอฟ จอห์นสัน และโคเวคเซสที่ว่าอุปลักษณ์ไม่เพียงเป็นการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนระบบมโนทัศน์ของผู้ที่ใช้ภาษานั้น ๆ ได้ (Lakoff & Johnson, 1980; Kövecses, 2002, p. 10) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปลักษณ์ที่ในกรณีดังกล่าวมีการใช้บ่อยจนกระทั่งอยู่ในระบบปริชาณของมนุษย์ ทั้งนี้อุปลักษณ์เป็นความพยายามในการสร้างความเข้าใจสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งโดยทั้งสองสิ่งมักอยู่คนละวงการในทางความหมายกัน โดยจะประกอบขึ้นจากองค์ประกอบที่สำคัญ สองประการคือ สิ่งที่ถูกเปรียบ (Tenor) กับสิ่งที่นำมาเปรียบ (Vehicle) ในงานวิจัยดังกล่าวมุ่งเน้นการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่ปรากฏผ่านสำนวนในภาษารัสเซีย

สำนวนมีลักษณะการใช้ภาษาที่ไม่ตรงไปตรงมาตามตัวอักษร ทำให้ต้องอาศัยการตีความเชิงความหมายอีกชั้นหนึ่ง (ขุนวิจิตรมาตรา, 2539; วันเนาวิบูลย์, 2540) ลักษณะดังกล่าวเป็นการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ปรากฏไปยังความหมายที่อยู่เบื้องหลังคำศัพท์นั้น ๆ ทั้งนี้การประกอบสร้างการใช้คำศัพท์ในสำนวนสามารถให้มุมมองด้านมโนทัศน์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เราศึกษาได้ อีกทั้งยังเป็นการบอกเล่าถึงวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ตลอดจนระบบคุณค่าที่ได้รับการยึดถือในสังคมอดีตได้ สำนวนมีที่มาจากหลายแหล่ง ดังกรณีของสำนวนรัสเซียที่ประกอบขึ้นจากตำนานปรัมปรา จากการสร้างคำขึ้นมาของนักเขียน จากภาษาสลาฟอนิกคริสตจักรเก่า นอกจากนี้ยังมีที่มาจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น **бить баклуши** (bit baklushi) “ตีท่อนไม้ที่ใช้สำหรับทำภาชนะจากไม้” จากสภาพอากาศ เช่น **замерз как собака** (zamerz kak sobaka) “อาการแข็งจากความหนาวเย็นเหมือนสุนัข” เป็นต้น สำนวนรัสเซียมีความคล้ายคลึงกับภาษาอื่นที่อยู่ในตระกูลภาษาใกล้เคียงกัน อาทิ ภาษาสลาฟทั่วไป ได้แก่ ภาษาโปแลนด์ หรือภาษาสลาฟตะวันออก ได้แก่ ภาษาเบลารุส ภาษายูเครน (**ГБУЗ ГКБ им. братьев Бахрушиных**, 2021) ซึ่งสะท้อนการมองโลกของผู้คนที่มีความคล้ายคลึงกันหรือการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันในหลายช่วงเวลา อย่างไรก็ตามนอกจากสำนวนต่าง ๆ ข้างต้นยังปรากฏสำนวนในหมวดอวัยวะในร่างกายที่ได้รับความนิยมในภาษารัสเซียเช่นกันคือ “ใจ” หรือ “сердце” (serdtse) ในภาษารัสเซีย

“ใจ” เป็นหนึ่งในอวัยวะที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกช่วงวัย การศึกษาด้านหัวใจในฐานะกลไกของร่างกายจึงได้รับความสนใจในแวดวงวิทยาศาสตร์หลากหลายแขนง อาทิ วิทยาศาสตร์การแพทย์ ในขณะที่สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ “ใจ” ได้รับการพิจารณาในฐานะที่เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมที่ส่งผลกระทบต่อด้านความรู้สึกของมนุษย์ ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนในการกระทำกิจกรรมทางสังคมและอื่น ๆ ในทางภาษาโดยเฉพาะสำนวน มีการใช้คำว่า “ใจ” ของสิ่งมีชีวิตในหลากหลายลักษณะ เช่น สำนวนรัสเซีย **Большое сердце** (Bolshoye serdtse) “ใจใหญ่” ที่สื่อความหมายถึงคนใจดี มีน้ำใจ จึงอาจกล่าวได้ว่าในการรับรู้ของชาวรัสเซีย ยิ่งหัวใจใหญ่เท่าไรยิ่งเป็นคนใจดี หรือสำนวน **Держать сердце** (Derzhat serdtse) “ถือใจ” ที่หมายถึงการมีความขุ่นเคืองใจ เชื่อมโยงใจกับความรู้สึกโกรธ โดยในกรณีหลังพบการใช้คำว่า “ใจ” ในเชิงอุปลักษณ์ที่เปรียบใจได้กับวัตถุบางอย่าง

เนื่องจากมีคำกริยา “ถือ” รองรับการศึกษานี้ในหลายกรณีเกี่ยวกับใจ จึงสามารถให้มุมมอง การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ได้

ในแวดวงวิชาการไทยพบการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในหลายภาษาโดยเน้น การเปรียบเทียบมุมมองกับภาษาไทย อาทิ “มโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยที่เปรียบเทียบกับภาษา เกาหลี” (ปาร์ค, 2558) ที่ให้ข้อสรุปถึงความหมายของคำว่าใจในฐานะที่เป็นสิ่งนามธรรมที่สะดวก กระบวนการทางปริชาน นอกจากนี้ยังมีการศึกษา มโนทัศน์ของใจในเชิงความหมายแบบอุปลักษณ์สอง ลักษณะใหญ่ในภาษาจีนเทียบกับภาษาไทย กล่าวคือ “ใจเป็นภาษาชง” (เหยา, 2563ข) และ “ใจเป็น พื้นที่” (เหยา, 2563ก) สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างใจกับระบบปริชานที่มีผลต่อการรับรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมได้ ในขณะที่แวดวงวิชาการรัสเซียพบการศึกษา “ใจ” ผ่านสำนวนและลักษณะเด่นในเชิงความหมายโดยมีเปรียบเทียบสำนวนรัสเซียกับสำนวนในภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาสำนวนที่มี องค์ประกอบเกี่ยวกับใจในภาษารัสเซียและภาษาจีน โดยพบทั้งจุดร่วม (อาทิ การพิจารณาให้มนุษย์เป็น ศูนย์กลาง การใช้คำอุปลักษณ์และนามนัย) และจุดที่ต่าง (การสะท้อนมุมมองทางความคิด โลกทัศน์ที่ ต่างกัน แหล่งที่มาของสำนวนต่างกัน) (Шы-Хуа, 2007) การเปรียบเทียบมโนทัศน์ “ใจ” ในสำนวนของ ภาษารัสเซียและจอร์เจีย โดยพบว่า ใจ เป็นที่สิ่งที่มีสื่อความถึงความคิดและความรู้สึก สำนวนทั้งสองภาษา มีความคล้ายคลึงด้านความหมายและการประเมินคุณค่าเป็นส่วนมาก แต่ก็มีบางมุมมองหรือความรู้สึกที่ ต่างกันบ้าง (Церцвадзе, 2015) การศึกษาคำที่มีคำว่า “ใจ” ในภาษารัสเซียและภาษาตุววา พบว่า สำนวนเกี่ยวกับใจในภาษารัสเซียมีมากกว่าภาษาตุววา และหากจัดกลุ่มด้านความหมายพบความหมายใน ภาษารัสเซียมากกว่าเช่นกัน สำนวนเกี่ยวกับใจในภาษารัสเซียสะท้อนความกังวล ในขณะที่ความหมายใน เชิงความเบื่อหน่าย ความขี้เกียจ อาการป่วย พบในภาษาตุววาเท่านั้น (Кечил-Оол и Саая, 2021)

จากงานวิจัยที่ศึกษาข้างต้นพบการศึกษา “ใจ” ผ่านหลากหลายแง่มุมทั้งมุมมองอุปลักษณ์เชิง มโนทัศน์ตลอดจนการวิเคราะห์ลักษณะเด่นของสำนวนในภาษาต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบถึงการศึกษา อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ที่ปรากฏในสำนวนของรัสเซีย การศึกษาประเด็นดังกล่าว จึงเป็น การนำเสนอถึงความเชื่อมโยงการรับรู้เรื่องราวจากโลกภายนอกของรัสเซียกับระบบมโนทัศน์ของ “ใจ” ใน บริบทของสำนวนที่มีการใช้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ซึ่งเป็นหนึ่งในกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงการสร้าง มโนทัศน์ของคนรัสเซียได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

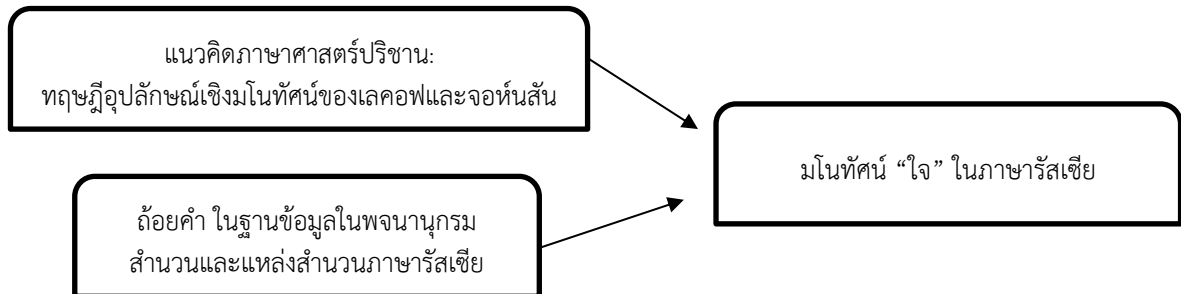
งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในภาษารัสเซียตาม แนวทางการศึกษาของภาษาศาสตร์ปริชานโดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟ และจอห์นสัน

กรอบแนวคิด

งานวิจัยดังกล่าวพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับความคิดในประเด็นเกี่ยวกับใจผ่าน แนวคิดด้านภาษาศาสตร์ปริชาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านมุมมองของการใช้คำอุปลักษณ์ที่สอดคล้องกับ ทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ทั้งนี้ผู้วิจัยพิจารณา วงความหมายต้นทางหรือภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ (Source domain) กับวงความหมายปลายทาง

หรือภาษาที่ถูกเปรียบ (Target domain) ซึ่งในบทความดังกล่าวคือ “сердце” (serdtse) หรือ “ใจ” ในภาษารัสเซียที่ปรากฏในพจนานุกรมสำนวนและแหล่งสำนวนภาษารัสเซีย สามารถแสดงกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยดังกล่าวมีการใช้แหล่งข้อมูลภาษารัสเซียที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์และสำนวนเกี่ยวกับใจในฐานะข้อมูลภาษารัสเซีย
2. เก็บรวบรวมสำนวนที่เกี่ยวกับใจของสิ่งมีชีวิตโดยครอบคลุมทั้งคนและสัตว์ในพจนานุกรมและหนังสือด้านสำนวนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้: ฐานข้อมูลสำนวนรัสเซียพิจารณาจากพจนานุกรมสำนวนรัสเซียหรือ “Фразеологический словарь русского литературного языка” (Frazеologicheskiy slovar russkogo literaturnogo yazyka) (Фёдоров, 2008) และเว็บไซต์ที่รวบรวมสำนวนต่าง ๆ หรือ “Игра слов: пословицы, поговорки, крылатые фразы” (Igra slov: poslovitsy. pogovorki. krylatyye frazy) (Sirota-SOFT, 2022)
3. คัดเลือกเฉพาะสำนวนที่ปรากฏคำว่า “ใจ” ในฐานะที่เป็นอวัยวะและสิ่งที่รับรู้ความรู้สึกของร่างกายของสิ่งมีชีวิตทั้งจากคนและสัตว์ โดยพบสำนวนรัสเซีย 156 สำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูล

บทความวิจัยข้างต้นเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและมีการนำเสนอการวิจัยผ่านการพรรณนาวิเคราะห์โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “сердце” (serdtse) ในสำนวนภาษารัสเซีย โดยพิจารณาจากการถ่ายโยงความหมายจากภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (Source Domain) กับภาษาที่ถูกเปรียบหรือความหมายปลายทาง (Target Domain) ผ่านทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสัน

2. จำแนกกลุ่มมโนทัศน์เป็นกลุ่มต่าง ๆ โดยประกอบไปด้วย 3 กลุ่มหลัก คือ [ใจ คือ วัตถุ] [ใจ คือ มนุษย์] [ใจ คือ สถานที่] เถลไถลในการพิจารณาจากกลุ่มมโนทัศน์ต่าง ๆ เน้นการเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์มากกว่าหนึ่งสำนวนในแต่ละกลุ่ม ลักษณะการเปรียบเทียบระหว่าง “ใจ” ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทางกับวงความหมายต้นทางอื่น ๆ พิจารณาจากบริบทที่ปรากฏใกล้กับสำนวนที่มีคำว่า “сердце” (serdtse) หรือ “ใจ” อาทิ คำกริยา คำคุณศัพท์ ตลอดจนคำนาม

3. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

จากการศึกษามโนทัศน์ “сердце” (serdtse) หรือ “ใจ” โดยการใช้ทฤษฎีอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสันในฐานะข้อมูลสำนวนรัสเซีย ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์ 58 ถ้อยคำ โดยสามารถจัดกลุ่มมโนทัศน์ได้เป็น 3 ชุด และพิจารณาการเรียงลำดับตามความถี่ของถ้อยคำที่ปรากฏในสำนวนได้ดังต่อไปนี้ คือ [ใจ คือ วัตถุ] [ใจ คือ มนุษย์] [ใจ คือ สถานที่] โดยสามารถนำเสนอผ่านตารางที่ 1 ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “сердце”

ลำดับที่	อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “сердце”	จำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์
1	[ใจ คือ วัตถุ]	26
2	[ใจ คือ มนุษย์]	19
3	[ใจ คือ สถานที่]	13

หมายเหตุ: จัดทำโดยผู้วิจัย

1. [ใจ คือ วัตถุ] “Сердце – какие-либо объекты” (Serdtse – kakiye-libo obyekty)

การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคำว่า “ใจ” ในสำนวนรัสเซีย ผู้วิจัยพบการเปรียบเทียบใจกับวัตถุในสัดส่วนที่มากที่สุดรวม 26 ถ้อยคำ โดยพิจารณาจากบริบทของกลุ่มคำที่มีคำว่าใจประกอบในสำนวนโดยเฉพาะคำกริยา ตามตัวอย่างในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวอย่างสำนวนเกี่ยวกับใจที่มีการให้ความหมายอุปลักษณ์เป็นวัตถุ

สำนวนรัสเซีย	คำแปลสำนวนรัสเซีย	ความหมายของสำนวน
Держать сердце (Derzhat serdtse)	ถือใจ	โกรธ มีความขุ่นเคืองใจ
Засосало сердце (Zasosalo serdtse)	ดูดใจ	รู้สึกไม่พอใจ โกรธ
Захолонуло на сердце (Zakholonulo na serdtse)	ทำให้ใจแข็งจากความเย็น	อยู่ในสภาวะของความกลัว

สำนวนรัสเซีย	คำแปลสำนวนรัสเซีย	ความหมายของสำนวน
Как (словно) ножом резануть по сердцу (Kak (slovno) nozhom rezanut po serdtsu)	ราวกับหั่นหัวใจด้วยมีด	เกิดความรู้สึกสงสาร วิตกกังวล เจ็บปวดขึ้นมากระทบหั่น
Надорвать сердце (Nadorvat serdtse)	ฉีกใจ	เกิดความรู้เจ็บปวดในทางจิตใจ
Обнажить сердце (Obnazhit serdtse)	เปลือยใจ	เล่าความคิดและความรู้สึกให้ ผู้อื่นฟังอย่างจริงใจ
Овладевать сердцем (Ovladevat serdtsem)	ครอบครองใจ	ทำให้ใครรักหรือหลงไหล
Открывать свое сердце (Otkryvat svoye serdtse)	เปิดใจของตน	บอกเล่าความรู้สึกของตน ออกมาอย่างไม่ปกปิด
Поколебать сердце (Pokolebat serdtse)	เขย่าหัวใจ	ทำให้ใครสับสน ทำลายความ สงบ
Развернуть сердце (Razvernut serdtse)	กางใจออก	แบ่งปันความคิดของตนกับผู้อื่น
Растерзать сердце (Rasterzat serdtse)	ฉีกหัวใจเป็นส่วน ๆ	ทำให้ใครทุกข์ ทรมานใครบาง คน
Растопить сердце (Rastopit serdtse)	ละลายใจ	ทำให้ใครใจดีขึ้นอ่อนโยนมากขึ้น
Лежать на сердце (Lezhat na serdtse)	นอนบนใจ	มีความกังวลอย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ: จัดทำโดยผู้วิจัย ความหมายอ้างอิงจากพจนานุกรมสำนวนรัสเซีย (Фёдоров, 2008; Sirota-SOFT, 2022)

จากสำนวนรัสเซียเกี่ยวกับใจมีการเปรียบเทียบเชิงอุปมาอุปไมยเป็นวัตถุชนิดต่าง ๆ อาทิ การเปรียบเป็นสิ่งของที่สามารรถถือได้ด้วยมือจากสำนวน **Держать сердце** (Derzhat serdtse) “ถือใจ” การเป็นทรัพย์สินที่สามารถถือครองหรือเป็นเจ้าของได้จากสำนวน **Овладевать сердцем** (Ovladevat serdtsem) “ครอบครองใจ” การเปรียบใจเป็นกระดาษในสำนวน **Растерзать сердце** (Rasterzat serdtse) “ฉีกหัวใจเป็นส่วน ๆ” นอกจากนี้ใจยังเปรียบเป็นวัตถุที่สามารถเปลี่ยนสภาพหรือสถานะได้ไม่ว่าจะเป็นการยืดและกางออกจากสำนวน **Развернуть сердце** (Razvernut serdtse) “กางใจออก” การเปลี่ยนสถานะเป็นของแข็งจากสำนวน **Захолонуло на сердце** (Zakholonulo na serdtse) “ทำให้ใจแข็งจากความเย็น” การเปรียบใจเป็นวัตถุที่สามารถละลายได้จากสำนวน **Растопить сердце** “ละลายใจ” (Rastopit serdtse) หรือการเปรียบใจเป็นวัตถุดิบทำอาหารโดยปรากฏคู่กับกริยา “หั่นด้วยมีด” จากสำนวน **Как (словно) ножом резануть (по сердцу)** (Kak (slovno) nozhom rezanut po serdtsu) “ราวกับหั่นหัวใจด้วยมีด” ทั้งนี้ใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญกับการให้ความรู้สึกโดยเฉพาะอย่างยิ่งความโกรธ ความเจ็บปวด ความวิตกกังวล ความรู้สึกรัก ตลอดจนความคิดความรู้สึก โดยสามารถแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมายได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)

[วัตถุชนิดต่าง ๆ]

ถั่ววัตถุ

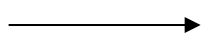
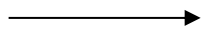
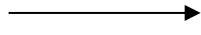
ครอบครองวัตถุ

ฉีกกระดาษเป็นชิ้น ๆ

หั่นวัตถุดิบทำอาหารด้วยมีด

เปลือยกาย

น้ำแข็งละลาย

วงความหมายปลายทาง (Target Domain)

[ใจ]

คงไว้ซึ่งความรู้สึกโกรธในใจ

ทำให้ใครหลงรัก/เข้าถึงความรัก

ทำให้ใครเป็นทุกข์ ทรมานใจ

เกิดความรู้สึกสงสารในจิตใจ

เล่าความรู้สึกของตัวเองอย่างจริงใจ

ทำให้ใครใจดีอ่อนโยน

2. [ใจ คือ มนุษย์] “Сердце – индивид” (Serdtsse – individ)

ในกลุ่มมโนทัศน์ที่พบความถี่มากที่สุดอันดับสองเป็นการเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์ของ “ใจ” กับมนุษย์ โดยมีสัดส่วน 19 ถ้อยคำ ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้จากบริบทของการใช้คำนามและคำกริยาอื่นกับคำว่า “ใจ” ตามตัวอย่างการใช้สำนวนเกี่ยวกับใจในตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างสำนวนเกี่ยวกับใจที่มีการให้ความหมายอุปลักษณ์เป็นมนุษย์

สำนวนรัสเซีย	คำแปลสำนวนรัสเซีย	ความหมายของสำนวน
Зазнобить сердце (Zaznobit serdtse)	ทำให้ใจเป็นไข้	ทำให้เกิดความหลงใหล แรงดึงดูดแห่งรัก
Друг сердца (Drug serdtsa)	เพื่อนของใจ	คนรัก
Дама сердца (Dama serdtsa)	ผู้หญิงของใจ	คนรักผู้หญิง
Как будто слышало сердце (Kak budto slyshalo serdtse)	ราวกับหัวใจได้ยิน	คนที่มีลางสังหรณ์ในเรื่องใดบางอย่าง
Крик сердца (Krik serdtsa)	เสียงร้องของใจ	สิ่งที่ทำให้กังวลใจ
Полонить сердце (Polonit serdtse)	จับเอาใจเป็นเชลย	ทำให้ใครหลงเสน่ห์
Сердце выиграло (Serdtsse vzygralo)	ใจกระโดดเบิกบาน	มีความร่าเริง ปีติยินดี
Сердце заныло (Serdtsse zanylo)	ใจเจ็บปวด	ประสบกับความเศร้าความเจ็บปวดทางจิตใจ
Сердце запрыгало (Serdtsse zaprygalo)	ใจกระโดด	มีความรู้สึกวิตกกังวล ตื่นเต้น
Сердце отошло (Serdtsse otoshlo)	ใจเดินออกห่าง	หยุดวิตกกังวล เกิดความสงบทางใจ

สำนวนรัสเซีย	คำแปลสำนวนรัสเซีย	ความหมายของสำนวน
Сердце просит (Serdtsse prosit)	ใจวอนขอ	มีความต้องการอะไรบางอย่าง
Сердце радуется (Serdtsse raduyetsya)	ใจเบิกบาน	รู้สึกดีที่ได้รู้หรือเห็นอะไรบางอย่าง

หมายเหตุ: จัดทำโดยผู้วิจัย ความหมายอ้างอิงจากพจนานุกรมสำนวนรัสเซีย (Фёдоров, 2008; Sirota-SOFT, 2022)

จากตารางที่ 3 พบการเปรียบเทียบใจกับตัวมนุษย์ในหลายลักษณะ อาทิ การแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ผ่านสำนวน Друг сердца (Drug serdtsa) “เพื่อนของใจ” หรือสำนวน Дама сердца “ผู้หญิงของใจ” (Dama serdtsa) โดยทั้งสองสำนวนให้ความหมายที่สื่อถึงคนรัก นอกจากนี้ในหลายสำนวนเน้นการแสดงกริยาอาการของมนุษย์กับใจ อาทิ กริยากระโดด ในสำนวน Сердце выиграло (Serdtsse vzygralo) “ใจกระโดดเบิกบาน” และสำนวน Сердце запрыгало (Serdtsse zaprygalo) “ใจกระโดด” กริยาเดิน จากสำนวน Сердце отошло (Serdtsse otoshlo) “ใจเดินออกห่าง” กริยาอวยง จากสำนวน Сердце просит (Serdtsse prosit) “ใจวอนขอ” การแสดงอาการความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ เช่น อาการเจ็บปวดตามที่พบในสำนวน Сердце заныло (Serdtsse zanylo) “ใจเจ็บปวด” ความรู้สึกร่าเริงเบิกบานในสำนวน Сердце радуется (Serdtsse raduyetsya) “ใจเบิกบาน” เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบกรณีอื่น ๆ ที่ใจเปรียบเทียบกับมนุษย์ อาทิ สำนวน Полонить сердце (Polonit serdtsse) “จับเอาใจเป็นเชลย” สำนวน Крик сердца (Krik serdtsa) “เสียงร้องของใจ” โดยใจในหลายกรณีแสดงถึงการรับรู้ถึงความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ร่าเริง วิตกกังวล ความรู้สึกรัก ทั้งนี้จากกรณีตัวอย่างข้างต้นสามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงความหมายได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)

[มนุษย์]

วงความหมายปลายทาง (Target Domain)

[ใจ]

คนกระโดดด้วยความร่าเริง	→	ใจที่มีความสุข ความร่าเริง
คนที่เดินออกห่าง	→	ใจที่สงบ ไม่วิตกกังวล
เสียงร้องของบุคคลหนึ่ง	→	ใจมีความกังวล
จับเอาคนหนึ่งเป็นเชลย	→	ทำให้ใจเกิดความรู้สึกรัก
คนที่รู้สึกมีความสุขเบิกบาน	→	ใจเป็นสุขที่ได้รู้อะไรบางอย่าง
ทำให้ใครเป็นไข้	→	ทำให้ใจเกิดความรู้สึกหลงไหล

3. [ใจ คือ สถานที่] “Сердце – место” (Serdtsse – mesto)

การศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับใจในสำนวนภาษารัสเซียพบการเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์ใจกับสถานที่ในสัดส่วนน้อยที่สุด โดยประกอบไปด้วย 13 ถ้อยคำ โดยพิจารณาจากบริบทของคำกริยาเป็นส่วนใหญ่ที่อยู่ด้านหน้าคำว่า “ใจ” ตามตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ตัวอย่างสำนวนเกี่ยวกับใจที่มีการให้ความหมายอุปลักษณ์เป็นสถานที่

สำนวนรัสเซีย	คำแปลสำนวนรัสเซีย	ความหมายของสำนวน
Входить в сердце (Vkhodit v serdtse)	เข้าไปในใจ	กังวล
Залезать в сердце (Zalezat v serdtse)	ปีนขึ้นไปหัวใจ	เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวหรือผลประโยชน์ ลับๆ ของใคร
Дойдет до сердца (Doydet do serdtsa)	ไปถึงใจ	รู้สึกกังวลอย่างมาก
Как нож в сердце (Kak nozh v serdtse)	เหมือนมีด(ที่อยู่)ในใจ	มีความไม่พอใจหรือเจ็บปวดอย่างมาก
Найти дорогу к сердцу (Nayti dorogu k serdtsu)	หาเส้นทางไปสู่ใจ	ทำให้ใครพอใจ หรือเอาชนะใจใคร
Пасть на сердце (Past na serdtse)	ตกลงไปในใจ	มีความคิดปรากฏขึ้นมากะทันหัน, รู้สึก ชอบใคร
Поражать в самое сердце (Porazhat v samoye serdtse)	โจมตีไปที่กลางใจ	ทำให้ใครประหลาดใจ
Таить в сердце (Tait v serdtse)	หลบซ่อนในใจ	เก็บบางสิ่งไว้เป็นความลับ
На сердце (Na serdtse)	(อยู่)บนใจ	คนที่สัมผัสได้ถึงความรู้สึกอะไรบางอย่าง

หมายเหตุ: จัดทำโดยผู้วิจัย ความหมายอ้างอิงจากพจนานุกรมสำนวนรัสเซีย (Фёдоров, 2008; Sirota-SOFT, 2022)

ในการพิจารณาสำนวนเกี่ยวกับใจผ่านการเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์เป็นสถานที่ต่าง ๆ สามารถพบได้ในหลายกรณี อาทิ การใช้กริยาที่แสดงลักษณะของการเคลื่อนที่โดยมีเป้าหมายคือสถานที่ต่าง ๆ อาทิ กริยาเดินเข้าไป จากสำนวน **Входить в сердце** (Vkhodit v serdtse) “เข้าไปในใจ” กริยาปีนขึ้นไป จากสำนวน **Залезать в сердце** (Zalezat v serdtse) “ปีนขึ้นไปหัวใจ” กริยาเดินไปถึง จากสำนวน **Дойдет до сердца** (Doydet do serdtsa) “ไปถึงใจ” กริยาตกลงไป จากสำนวน **Пасть на сердце** (Past na serdtse) “ตกลงไปในใจ” หรือบริบทของคำนามที่มีลักษณะของการเคลื่อนที่ เช่น สำนวน **Найти дорогу к сердцу** (Nayti dorogu k serdtsu) “หาเส้นทางไปสู่ใจ” นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบการนำคำว่า “ใจ” มาเปรียบเทียบกับสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นการระบุที่ตั้งของวัตถุหรือคนโดยการใช้คำกริยาต่าง ๆ อาทิ หลบซ่อน จากสำนวน **Таить в сердце** (Tait v serdtse) “หลบซ่อนในใจ” กริยาโจมตีหรือเอาชนะ จากสำนวน **Поражать в самое сердце** (Porazhat v samoye serdtse) “โจมตีไปที่กลางใจ” หรือบริบทที่ต้องให้ความหมายว่า อยู่ จากสำนวน **На сердце** “(อยู่)บนใจ” (Na serdtse) หรือสำนวน **Как нож в сердце** (Kak nozh v serdtse) เหมือนมีด(ที่อยู่)ในใจ โดยคำว่า “ใจ” ในบริบทดังกล่าว

นอกจากจะให้ความรู้สึกต่าง ๆ แล้วยังสามารถสื่อความถึงความลับ สิ่งที่ต้องปกปิดไว้ จากอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในกลุ่มที่ 3 สามารถแสดงกระบวนการถ่ายโยงความหมายได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)

[สถานที่ต่าง ๆ]

วงความหมายปลายทาง (Target Domain)

[ใจ]

เดินเข้าไปที่สถานที่หนึ่ง	→	ใจที่มีความรู้สึกกังวล
ปีนขึ้นไปสถานที่แห่งหนึ่ง	→	ใจที่เก็บความลับหรือผลประโยชน์เอาไว้
หาเส้นทางไปยังสถานที่เป้าหมาย	→	ทำให้ใครพอใจ เอาชนะใจใคร
เหมือนมีดที่อยู่ในสถานที่หนึ่ง	→	ใจเกิดความรู้สึกเจ็บปวด
ตกลงไปในที่แห่งหนึ่ง	→	ใจเกิดความรู้สึกชอบ
อยู่สถานที่แห่งหนึ่ง	→	ใจเกิดความรู้สึกอะไรบางอย่าง

สรุปและอภิปรายผล

ในมโนทัศน์ของคำว่า “сердце” (serdtse) หรือ “ใจ” ในภาษารัสเซียที่ศึกษาผ่านมุมมองด้านภาษาศาสตร์ปริชานโดยเฉพาะกรอบแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของเลคอฟและจอห์นสัน มีการเก็บรวบรวมฐานข้อมูลจากพจนานุกรมสำนวนรัสเซียหรือที่เรียกว่า “Фразеологический словарь русского литературного языка” (Frazеologicheskii slovar russkogo literaturnogo yazyka) และเว็บไซต์ที่รวบรวมสำนวนต่าง ๆ หรือ “Игра слов: пословицы, поговорки, крылатые фразы” (Igra slov: poslovitsy. pogovorki. krylatyye frazy) ผลการศึกษาพบการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับใจรวมทั้งสิ้น 3 มโนทัศน์หลัก อันประกอบไปด้วย [ใจ คือ วัตถุ] [ใจ คือ มนุษย์] และ [ใจ คือ สถานที่] อาจกล่าวได้ว่า “ใจ” เป็นอวัยวะหนึ่งของร่างกายที่ให้ความหมายด้านอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความวิตกกังวล ความกลัว ความร่าเริง ความเจ็บปวด ความรู้สึกรัก หลงใหล ผูกพัน เป็นต้น นอกจากนี้ใจยังให้ความหมายว่าเป็นแหล่งรวบรวมความลับหรือผลประโยชน์ลับ ๆ ที่ไม่ประสงค์ให้ผู้อื่นรับรู้ ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. ใจในฐานะสิ่งสำคัญที่อยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์ในหลายสังคม จากการศึกษา มโนทัศน์ใจผ่านสำนวนรัสเซียพบความเชื่อมโยงในเชิงเปรียบเทียบระหว่างใจกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์การเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นมากที่สุดหากพิจารณาจากถ้อยคำอุปลักษณ์ หรือการเปรียบเทียบใจเป็นสถานที่ที่เป็นแหล่งรวบรวมอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ทั้งในเชิงบวกและในเชิงลบ ทั้งนี้ลักษณะการเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์ในภาษารัสเซียดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของเหยา ซือฉีในการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ใจในภาษาไทยและภาษาจีนที่มีการเปรียบเทียบใจเป็นภาษา (เหยา, 2563ข) ซึ่งคล้ายคลึงกับการเปรียบเทียบใจเป็นวัตถุในภาษารัสเซีย ตลอดจนการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาจีนและภาษาไทยที่เปรียบเทียบใจเป็นพื้นที่ (เหยา, 2563ก) ซึ่งคล้ายคลึงกับการเปรียบเทียบใจเป็นสถานที่ในภาษารัสเซีย ปรากฏการณ์ของการเปรียบเทียบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงจุดร่วมกันหรือความเป็นสากลในด้านระบบความคิดของแต่ละวัฒนธรรมเกี่ยวกับใจในฐานะที่เป็นอวัยวะที่มีความสำคัญในการรับรู้ความรู้สึกของมนุษย์และอยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์ทั้งในระดับสังคมตลอดจนระดับปัจเจก นอกจากนี้ในภาษารัสเซียมีการเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์ของคำว่า “ใจ” กับความเป็นมนุษย์หรือตัวปัจเจกที่

สามารถรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ ได้เฉกเช่นมนุษย์ เช่น ใจกระโดด ใจวอนขอ ใจเบิกบาน ใจเจ็บปวด การเปรียบเทียบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของใจซึ่งเป็นผู้ที่รับรู้อารมณ์ความรู้สึกเหมือนมนุษย์ได้

2. ใจในมุมมองความคิดของคนรัสเซียที่ปรากฏผ่านสำนวน จากการศึกษาโน้ตศัพท์เกี่ยวกับใจพบลักษณะเฉพาะเชิงความหมายที่ใจไม่เพียงเป็นสิ่งสะท้อนถึงความรู้สึกต่าง ๆ ของมนุษย์เท่านั้น กล่าวคือ ใจสามารถให้ความหมายในเชิงการรับรู้ด้านความคิดของมนุษย์ซึ่งอาจไม่สัมพันธ์กับความเข้าใจโดยทั่วไปของผู้คนในวัฒนธรรมอื่นที่สามารถพบร่วมกันว่าใจเป็นสัญลักษณ์ของการรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ โดยสามารถสังเกตได้จากการให้ความหมายของสำนวนต่าง ๆ ในภาษารัสเซีย อาทิ สำนวน “เปลือยใจ” ที่มีการแฝงความหมายของการแบ่งปันความคิดควบคู่กับความรู้สึกให้ผู้อื่น สำนวน “กางใจออก” ที่มีความหมายถึง การแบ่งปันความคิดให้กับผู้อื่นรับรู้ ใจจึงสามารถเป็นศูนย์รวมของการรับรู้ทั้งความคิด ความรู้สึก ตลอดจนความผูกพันของมนุษย์ได้ นอกจากนี้ลักษณะเฉพาะของมโนทัศน์ใจในภาษารัสเซีย คือ การพิจารณาถึงความสำคัญของใจซึ่งเป็นเรื่องพิเศษ เรื่องจำเพาะบุคคล หรือเรื่องที่เป็นความลับที่ไม่เปิดเผยต่อที่สาธารณะโดยสามารถพบได้จากสำนวน “ป็นขึ้นไปทีใจ” ที่หมายถึงเรื่องส่วนตัวหรือผลประโยชน์ลับ ๆ ของบุคคลนั้น ๆ หรือสำนวน “หลบซ่อนในใจ” โดยในบริบทดังกล่าวใจเป็นสถานที่ลับที่มนุษย์หวงแหน และไม่เปิดเผยให้บุคคลอื่น หรือกรณีของการนำความหมายของใจขยายไปสู่การรับรู้เรื่องราวในอนาคต หรือกล่าวถึงปรากฏการณ์ของสิ่งที่หมายคนเชื่อว่าเป็นสิ่งบอกเหตุได้สามารถพบได้ในสำนวนใจของรัสเซีย ขณะที่ลักษณะดังกล่าวมักไม่ปรากฏในสำนวนจากภาษาต่างประเทศอื่น ๆ อาทิ จากสำนวน “ราวกับหัวใจไต้ยีน” ที่หมายถึง “คนที่มีลางสังหรณ์ในเรื่องใดบางอย่าง” โดยสามารถเชื่อมโยงมุมมองของความรู้สึกกับความเชื่อเรื่องโชคกลางของคนรัสเซียที่ยังคงเป็นสิ่งที่มโหฬารต่อความคิดของผู้คนมากมายในปัจจุบันได้ กรณีความหมายเฉพาะกรณีจากตัวอย่างของสำนวนต่าง ๆ ข้างต้นเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับใจในระบบปริชานของคนรัสเซียซึ่งสามารถแตกต่างจากระบบปริชานและสภาพแวดล้อมของผู้คนในสังคมอื่น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาและทำความเข้าใจมโนทัศน์เกี่ยวกับใจในภาษารัสเซียควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบริบทของมโนทัศน์ดังกล่าวในภาษาไทยเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจถึงความเหมือนและความแตกต่างด้านความคิดของผู้คนทั้งสองชาติซึ่งเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดในแต่ละชนชาติที่ล้วนมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ การมีอิทธิพลซึ่งกันและกันของภาษาและความคิด ตลอดจนวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการเคารพซึ่งกันและกันบนความแตกต่างและหลากหลายได้

เอกสารอ้างอิง

- ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนพันธุ์). (2539). *สำนวนไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท ส.เอเชียเพรส.
คยอง อี ปาร์ค. (2558). มโนทัศน์ของคำว่า ใจ ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาเกาหลี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 15(2), 199-212.
วันเนาว์ ยูเอ็็น. (2540). *สำนวนในภาษาไทย*. ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550). *มโนทัศน์*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2566 จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=มโนทัศน์-๙-กรกฎาคม-๒๕๕๐>
- เหยา ซื่อฉี. (2563ก). อุปลักษณมโนทัศน์ “ใจเป็นพื้นที่” ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาจีน. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 27(2), 215-239.
- เหยา ซื่อฉี. (2563ข). อุปลักษณมโนทัศน์ “ใจเป็นภาชนะ” ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาจีน. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 12(1), 113-139.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. The University of Chicago Press.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical introduction*. USA: Oxford University Press.
- SirotaSOFT. (2022). *Игра слов: пословицы, поговорки, крылатые фразы*. Режим доступа <http://igra1.com/posloviy-pro/posloviy-pro-syerdcye.htm>
- ГБУЗ ГКБ им. братьев Бахрушиных. (2021). *Фразеологизм. Что такое фразеологизм виды происхождение примеры значение и функции*. Режим доступа <https://stroynka7.ru/blog/frazeologizm-cto-takoe-frazeologizm-vidy/>
- Кечил-Оол, С. В. и Саая, О. М. (2021). Фразеологизмы с компонентом чүрек «сердце» в тувинском и русском языках. *Мир науки, культуры, образования*, 5(90), 344-346.
- Фёдоров, А. И. (2008). *Фразеологический словарь русского литературного языка*. М.: Астрель, АСТ.
- Церцвадзе, М. Г. (2015). Концепт «сердце» во фразеологизмах русского и грузинского языков (сопоставительный аспект). *Austrian Journal of Humanities and Social Sciences*, 66-69.
- Шу-Хуа, У. (2007). Русские фразеологизмы с компонентами сердце и душа на фоне китайского языка. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Язык и литература*, 9(1), 315-318.